

JOHAN KOS, DIRECTEUR PROEFTUIN ZWAAGDIJK

JOHAN KOS, PROEFTUIN ZWAAGDIJK

‘Kwekers moeten nu zelf aangeven wat ze willen’

Door het Productschap Tuinbouw gefinancierde projecten maken maar een relatief klein deel uit van de omzet van Proeftuin Zwaagdijk. Toch betreurt directeur Johan Kos de opheffing van het PT per 1 januari 2014 zeer. “Dat die collectiviteit verdwijnt is een probleem, veel onderzoek zal niet meer beschikbaar zijn voor iedereen. Telers zullen nu nog meer dan voorheen zelf moeten aangeven wat ze willen”.

Tekst:
Gerrit Wildenbeest,
Foto's: René Faas

Johan Kos (51) is sinds 1989 in dienst bij Proeftuin Zwaagdijk, eerst als bedrijfsleider en na de verzelfstandiging in 1996 als directeur (zie kader). In de afgelopen decennia is ‘de proeftuin’ uitgegroeid tot een brede kennisinstelling voor in de plantaardige sector. “We doen onderzoek in en voor de bloembollensector, de glastuinbouw, de vollegrondsgroenteteelt en de akkerbouw. Daarnaast doen we ondersteunende activiteiten voor de fruitteelt, de boomkwekerij en de vastplantensector. Er werken momenteel 45 mensen in vaste dienst bij ons, in het hoogseizoen kan dat met tijdelijke arbeidskrachten tot een stuk of honderd medewerkers oplopen”. Het onderzoek in de glastuinbouw kreeg vorig jaar een forse impuls met de overname van Demokwekerij Westland in Honselersdijk, waarmee al langer nauw werd samengewerkt. Naast 16 ha grond, waarop 6.000 m² glas staat, beschikt Proeftuin Zwaagdijk over 25 bewaarcellen. In het Westland beschikt partner Demokwekerij Westland over circa 11.000 m² glas (40 kaseenheden) en ondersteunende ruimte voor onderzoek en demonstratie. In totaal telt de proeftuin circa honderd uitvoeringslocaties verspreid over heel Nederland. Een belangrijke onderzoekslocatie voor de akkerbouw is de Oostwaardhoeve (Wieringer-

meer), waar Zwaagdijk circa 25 ha aan proeven heeft liggen.

Hoe groot is jullie jaaromzet en wat is het aandeel van de bloembollensector daarin?

“Ongeveer 20 procent van onze totaalomzet komt uit de bloembollensector. Daar zit in absolute zin jaarlijks nog steeds groei in al is het relatieve aandeel door onze versterkte positie in de glastuinbouw en de akkerbouw wat afgenomen”.

Zo'n 40 procent van de omzet van PPO is afkomstig van door het PT gefinancierde projecten. Hoe zit dat bij jullie?

“Voor het bloembollenaandeel in de omzet afkomstig van PT-gerelateerde projecten is dat voor het lopende jaar tussen de 5 en de 10 procent, we zien dit jaar dat aandeel al afnemen. Het overgrote deel van de omzet komt uit business-to-businessopdrachten: voor de gewasbeschermingindustrie, meststoffenindustrie, kwekers en groepen kwekers”. “Voor iedereen is het wegvallen van tien procent inkomsten vervelend, maar het is voor ons niet levensbedreigend. Dat het vak een collectiviteit als het PT gaat missen is duidelijk, dat begint nu tot de kwekers door te dringen. Hoe dat gerepareerd gaat worden zal lastig zijn. De kwekers moeten nu zelf aangeven wat ze willen, welke belangrijke zaken via

een eventuele nieuwe collectiviteit gefinancierd moeten worden”.

Henk Westerhof berekende onlangs dat het KAVB-initiatief ‘Nietsdoen is geen optie’ maximaal 750.000 à 1 miljoen euro voor onderzoek gaat opbrengen; een fractie van wat eerder via het PT binnenkwam...

“Dat rekensommetje verbaasde mij, maar feit is dat het van een andere orde van grootte is dan we gewend waren in het bloembollenvak. Belangrijk is of de sector voldoende geld kan opbrengen in het kader van de cofinanciering. Wil je als sector meedoen in allerlei overheidsprogramma's dan zul je toch een bedrag in beeld moeten brengen van de inzet van het bedrijfsleven”.

Als dat onderzoek niet meer gefinancierd kan worden, zullen projecten zich steeds meer beperken tot 'brandjes blussen'...

“Als Proeftuin Zwaagdijk zijn we niet bezig met grote strategische zaken, wij spelen altijd in op de problemen waarmee de mensen naar ons toekomen. We houden ons bezig met praktische zaken. Wat ze nu zien in de kassen aan proeven is volgend jaar vaak al praktisch toepasbaar. Al onze open dagen en gewasbeschermingsdagen zijn bedoeld om de kwekers zo laagdrempelig mogelijk te informeren en dingen over te brengen, we maken daarbij ook steeds meer gebruik van de social media. Ik hecht zeer aan open dagen, de tijd van sprekers in een zaal is voorbij. Jaarlijks krijgen wij op die manier ruim 16.000 mensen over de vloer op onze verschillende locaties. Maar ik onderschrijf absoluut het belang van precompetitief lange termijn onderzoek, zoals bijvoorbeeld resistentieveredeling. Hoe krijg je daar de handen van de kwekerij voor op elkaar, dat is de uitdaging”.

Ziet Zwaagdijk voor zich zelf daar ook een rol in?

“Wij worden sinds kort in het kader van het Topsectorenbeleid gezien als kennisinstelling met dezelfde status als bijvoorbeeld TNO en DLO (PPO). Dat betekent dat, als wij geld vanuit het bedrijfsleven als cofinanciering voor projecten kunnen inzetten, de overheid er vanuit het Topsectorenbeleid daar ook geld tegenover kan zetten. Overigens moet de overheid bezuinigen, dus die pot is ook maar beperkt. Sowie-so hebben wij als stichting zonder winst oogmerk de mogelijkheid om zelf onderzoek aan te wakkeren. Zo hebben we afgelopen jaar samen met PPO het initiatief genomen voor een groot virusonderzoek. Dat PIAMV in de lelies een bedreiging is, is duidelijk, maar ook in de tulpen is het virus een sluipmoordenaar, die volgens sommige berekeningen jaarlijks voor 23 miljoen euro schade berokkent. Als we daar door middel van onderzoek 10-15 procent af kunnen halen, is dat een mega-deal voor het bollenvak. Die mogelijkheden liggen er, maar dat zal niet vandaag of morgen lukken en ook niet over een half jaar. Het is PT-gefinancierd onderzoek, dat loopt tot en met volgend jaar. Daarna zullen er nieuwe financieringsbronnen moeten worden gevonden. Zo niet, dan betaalt de kwekerij het op het eigen bedrijf, zo simpel is dat. Gelukkig zie je steeds meer innovatieve kwekers die beseffen dat ze nu zelf stappen moeten zetten. Wij stimuleren dat door bijvoorbeeld bedrijven bij elkaar te brengen of ze anderszins te helpen”.

Kun je daar voorbeelden van noemen?

“We hebben iemand aangetrokken die zich speciaal bezig houdt met het aanvragen en de afhandeling van subsidies. Vaak zie je dat subsidiebureau's zich beper-

ken tot de aanvraag, wij handelen het helemaal af. Nu moet je geen subsidies willen aanvragen omwille van de subsidies, echter voor innovatieve ondernemers kan het wel de drempel verlagen om nieuwe projecten aan te pakken. Belangrijk voorbeeld is de digitale studieclub, waarin we in samenwerking met LTO-Groeiservice - onder andere via het verzorgen van de subsidieaanvraag - nauw bij betrokken zijn. De acht kwekers/broeiers die hieraan deelnemen kijken bij elkaar in de keuken hoe ze zo energiezuinig kunnen broeien, zonder kwaliteitsverlies. Dat is best wel uniek, dat we zo'n 15 procent van de Nederlandse broerijaanvoer bij elkaar hebben gebracht. Dit soort vormen van kleinere en grotere collectiviteiten zul je steeds vaker zien, daar begint echt beweging in te komen. Bedrijven raken er steeds meer van doordrongen dat ze zelf stappen moeten zetten, vaak zijn dat wel de grotere bedrijven en de jongere generatie ondernemers”.

In het genoemde virusproject werken PPO en Zwaagdijk samen. Zie je dat in de toekomst meer gebeuren?

“Wij staan altijd open voor samenwerking. Als dat toegevoegde waarde heeft en het is de wens van de klant dan moet dat gebeuren. De telers geven aan wat er gebeuren moet”.

Het PT zet bepaalde onderdelen voor verkoop in de etalage. Zijn jullie daarvoor in de markt?

“Wij zijn in gesprek of er interessante onderdelen voor ons bij zitten bijvoorbeeld op het gebied van plantgezondheid”.

Je noemde al het resistentieonderzoek als een van de thema's die zeker blijvend onderzoeks-aandacht verdienen. Zijn er nog andere thema's die volgens jou aandacht vragen?

“We zouden graag meer willen weten over de intrinsieke inhoud van een bol. Een kweker levert superkwaliteit bollen af en wordt vervolgens tijdens het broeiseizoen gebeld dat de bloemkwaliteit onvoldoende is. Hoe zorg je ervoor dat je als kweker op basis van meetbare, objectieve gegevens weet wat je afgeleverd hebt? Daar zouden we wat aan moeten doen. Een ander onderwerp is partijbeheersing en -opbouw. Een partij opbouwen, hoe doe je dat? Hoe hou je een partij op niveau, hoe bouw je een topperpartij op? Dat ligt heel dicht bij de kweker, maar is o zo belangrijk, je ziet zoveel kwekers worstelen met oude partijen. Als er een groep kwekers is die daarmee aan de gang wil, willen we dat graag ondersteunen”.

De geschiedenis van Proeftuin Zwaagdijk draagt de sporen van de veranderingen in het praktijkonderzoek die de afgelopen dertig jaar hun beslag hebben gekregen. Nadat de Proeftuin in 1986 onderdeel werd van LBO/PAV, begon in de jaren negentig de hele herstructurering van het praktijkonderzoek te spelen, met als eerste ‘slachtoffer’ de regionale onderzoekscentra (ROC's). Toen midden jaren '90 sluiting onontkoombaar leek, besloot een aantal belangrijke organisaties en bedrijven - Provincie Noord-Holland, Rabobank, WLTO, KAVB, Agrifirm, AOC-Hoorn, CNB, WFO - te onderzoeken of een zelfstandige private voortzetting mogelijk was. Na een gedegen marktonderzoek werd daar uiteindelijk in 1996 in de vorm van de Stichting Proeftuin Zwaagdijk voor gekozen, met Johan Kos als directeur.